

KAVAFİS'İN ŞİİRLERİNDEKİ TARİHİ ALGILAMALAR

Esra ÖZSÜER*

Özet

Ünlü Yunanlı Şair Konstantinos Kavafis'in yazmış olduğu toplam 154 şiir konu olarak malzemesini tarih, mitoloji ve felsefeden almaktadır. Tarih, Kavafis şiirlerinin pek çoğu ile dolaylı ya da direkt ilişki içerisinde. Tarihi şiirlerindeki konular daha çok Bizans dönemi, Antik dönem ya da doğduğu ve bir süre yaşadığı yer olan İstanbul'dan alınmadır. Pek çok şiiri tarihi unsurları içinde barındırdığı için tarihsel olayların algılanmasında önemli rol oynamaktadır. Tarihten aldığı konuları kendi üslubuyla şiirlerine yansıtan Kavafis, şiirde seçmiş olduğu karakterleri de yine tarihi kişiliklerden seçmiştir. Şiirlerindeki kahramanlar ya tanınmış gerçek kişilikler ya da tamamen uydurulmuş sahte kişiliklerdir. Pek çok şiirindeki ana mekân şairin de bizzat yaşadığı yer olan İskenderiye'dir. Tarihi şiirlerinin geri kalanı ise Yunan-Roma tarihi ve Bizans tarihinden kaynağını oluşturur. Kavafis hiçbir şiirinde yakın geçmiş tarihten bahsetmez. Şairin şiirleri için seçtiği dönemler genelde çöküşün ya da büyük değişimlerin ve yenilmiş kahramanların dönemidir. Tarih Kavafis eserlerinin temel bileşenlerinden biridir.

Anahtar Sözcükler: Konstantinos P. Kavafis, Tarih, Şiir, Mitoloji, Yunan Edebiyatı

Abstract

Poems that were written by well known Greek poetic writer Cavafy, were influenced by history, mythology and philosophy. History was related either directly or indirectly with his poems. His historical poems usually referred either period of Byzantium, antic period or Istanbul where he had lived for a period of time in his life. As his poems contained history, they have a important role to understand to historical events, also historical characters on his poems. Those characters were either real or made up characters. The main place in his poems was Alexandria where he lived. Apart from those poems, his poems were influenced by Greek-Rome and Byzantium history. Usually choose collapses, bug changes or beaten historical heroes. History was main component of his poems.

Keywords: Constantine P. Cavafy, History, Poem, Mythology, Greek Literature

* Okutman, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

... "İki tür sanatçı vardır: Sorulara cevap veren ve soru soran. Soru soran aynı zamanda soruyu cevaplayan anlamına gelmez. Bazı eserlerin anlaşılabilir olabilmesi için zamana ihtiyacı vardır çünkü cevapların soruları henüz oluşmamıştır. Ve genelde sorular cevaptan çok sonra ortaya çıkar..."

Oskar Wilde

Konstantinos Kavafis

1. GİRİŞ

Konstantinos Kavafis'in şiirlerinde tarih olgusu iç içedir. Tarih, Kavafis şiirlerinin pek çoğu ile dolaylı ya da direkt ilişki içerisinde. Şiirlerinde tarihsel bir olay, tarihi bir dönem ya da en basit ifadeyle tarihi bir ortam sunulur. Kavafis, şiirlerindeki konuları daha çok Antik Yunan ve Hellenistik dönemine ait konulardan etkilenerek kaleme almıştır. Tarihi, şiire dönüştüren şairin antik dönem tarihindeki bilgisi mükemmel düzeydedir ve bu sebeple sahip olduğu tarih bilgisini şiirlerinde en iyi şekilde kullanır. Şiirlerinde geçen kahramanlar ya tanınmış gerçek kişiliklerin birer yansımasıdır ya da tamamen uydurulmuş sahte kişiliklerdir. Her iki gruptan da seçilmiş olsa, karakterler mantığa uygun bir profil çizer.

Bu yazının amacı Kavafis şiirlerindeki tarihsel unsurları incelemektir. Şairin *Tarihi Şiir* kategorisinde incelenebileceği önemli beş şiiri bu makalenin ana konusunu oluşturmaktadır. Makale için seçilmiş şiirlerde Kavafis'in tarihi olguya bakış açısına örnek teşkil edecek şiirleri incelenmiştir.

1.1 KONSTANTINOS KAVAFİS'İN HAYATI:

Asıl adı Konstantinos Petrou Kavafis'dir. 29 Nisan 1863 yılında özellikle o dönem Yunanlı memur ve tüccarların yerleştiği ve Helenistik geçmişin yoğun izlerini taşıyan bir kent olan Mısır'ın İskenderiye şehrinde doğmuştur. Annesi Kavafis'in doğumundan önce kaybettiği tek kız çocuğu Eleni'nin acısını yıllarca Kavafis'e kız elbiseleri giydirerek ve hatta bukleli uzun saçlar bırakmasına izin vererek bastırmaya çalışmıştır. Ancak annesinin bu davranışı ilerde şairin cinsel kimliğindeki farklı tercihin nedenlerinden biri de olmuştur.

Annesi tarafından İstanbul-Yeniköy kökenli olan Kavafis, ailenin 9. çocuğudur. Babasının vefatı ile 1872-78 yılları arasında Londra'ya yerleşmiş ve eğitiminin bir kısmını burada devam ettirmiştir. Ancak büyük ağabeylerinin buradaki başarısız iş girişimleri ve elde kalan malvarlığının eriyip gitmesi sonucu ekonomik sıkıntı yaşayan aile, 1878 yılında İskenderiye'ye dönmüştür. Eğitiminin geri kalanını İskenderiye'de tamamlayan yazar, 1882 yılında İngiliz işgaline uğrayan Mısır'ın, içinde bulunduğu politik karmaşadan dolayı ailece tekrar İstanbul'a dönmüştür. Ancak bu tarihten üç sene sonra şair, İstanbul, Londra, Paris ve Atina gibi kısa yurt dışı seyahatleri dışında yaşamının geri kalanını doğduğu yer olan İskenderiye şehrinde geçirmiş ve Mısır Bayındırlık Bakanlığı'nda otuz altı yıl memur olarak görev yapmıştır.

Kavafis üniversite eğitimi almamıştır fakat özellikle tarih alanında yaptığı kişisel çalışmalarıyla derin bir kültür birikimine sahip olmuştur. Ayrıca döneminin önemli kültür merkezlerine yapmış olduğu seyahatler ve bu yerlerdeki kısa ikametler, ona tarihi motiflerde zengin bir tecrübe de katmıştır. Kavafis yakalandığı gırtlak kanserinden yalnızlık içinde İskenderiye'de, 1933 yılında, aynı zamanda doğum günü de olan 29 Nisan tarihinde vefat etmiştir.

1.2 KAVAFİS ŞİİRLERİNDEKİ DİL VE ANA TEMALAR:

Kavafis, milliyetçiliğe, Hristiyanlığa ilişkin geleneksel değerleri reddetmiştir. Şiirlerinde Roma, Bizans ve Helenistik dönem tarihlerinden yola çıkarak yarattığı olayları lirik bir dille ele almıştır. Kullandığı dil temelde Mısırlı göçmen Yunanlıların kullandığı bir dil olmakla birlikte, Katharevousa (1976 yılına kadar Yunanistan'ın resmi dili olan ağdalı yunanca)¹ ve

¹ Faruk Tuncay - Λεονίδας Καρτζάς, *Yunanca Türkçe Sözlük* (ΕλληνοΤουρκικό Λεξικό), Doğu Dil ve Kültürleri Merkezi, Atina 2009 s.343
Γεωργίου Α. Μπαμπινιώτη, *Μικρό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας, Β' Έκδοση, Αθήνα 2009 s.492

Dimotiki'nin (halk dili) karışımı olan özgün bir dildir. Kullandığı bu dilin içinde İstanbul Rumlarının deyimleri de yer almaktadır.² Şiirlerinde kendine özgün dilini ve kişiliğini başka başka karakterlerin ağzından konuşturarak ince alaycılığı anlatımına yerleştirmiştir. İçtenlik ve gerçekçilik onun şiirlerinde egemen unsurdur.

Şairin asıl ilgi alanı olan Bizans ve Helenistik dönem, karmaşık olaylar, nedensiz gibi görülen savaşlar, uydu krallıklar, sürgün edilmiş kukla krallar, politik dalgalar, kıskanç, tutkulu sanatçılar çağıdır.

Kavafis'in şiirlerinde yer alan olaylar ya tarih sürecinde gerçekleşmiş bir olaya atıftır, ya günümüz tarihinde yer alan bir olayı anlatmaktadır, ya da Kavafis'in bizzat kendi hayatında yaşamış olduğu bir olayı ifade etmektedir. Hepsine yapılmış bir atıf da olabilir. Örneğin *Thermopiller* Şiiri, M.Ö 480 yılında gerçekleşen Thermopiles Savaşı'nı kendine konu almıştır. Şiirde geçen olay örgüsü tamamen gerçektir. Bu şiirin, savaşta yenileceklerini bile bile savaş alanını terk etmeyen kahramanlara ithafen yazıldığı düşünülürse, günümüzde de onurları ve erdemleri için kaybedeceklerini bile bile mücadeleyi bırakmayan insanlar şiirin konusunu oluşturabilir. Ya da Kavafis kendi hayatında buna benzer bir olayı yaşamış ve mücadelesini bırakmamış da olabilir.

Kavafis'in şiirlerindeki içerik üç kategoride toplanabilir. Bunlar sırasıyla: Tarihi, Felsefi ve Aşk şiirleridir.³ Tarihi şiirleri, geçmiş olaylardan özellikle Helenistik dönemden bahseder. Bu tarihi olaylar ya gerçektir ya da Kavafis'in şiirsel hayaliyle dönüştürülmüş hayal ürünü olaylar olabilirler. Böylece şair belli bir karakteri gün ışığına çıkarır ya da içinde bulunulan zamandaki benzerliği ortaya koyar.⁴ Felsefi şiirleri, kaderin yükümlülüğünün, insani şaşanın, çaresizliğinin ve küfrün vazgeçilmez konularına sahiptir. Aşk şiirleri, şairin alışılmışın dışındaki aşkıdan bahseder. Şair kendi cinsine gösterdiği ilgiyi, aşk şiirlerine konu olarak seçmiştir. Kavafis'in şiirindeki temel tanımlamalar düz yazı biçiminde, realist, imalı, alaycı, trajik, İskenderiye döneminin yerini değiştiren, öğretici, sembol olarak kişilerin

² Örneğin şair'in İthaki şiirinde "taşımak" anlamıyla kullandığı *kuvanıs*(κουβανίς) kelimesinin Yunanca kullanımı kuvalas (κουβαλάς) iken yine sentaktik olarak na su dosi "sana versin" (να σου δώσει) ifadesi İstanbullu Yunanlılar tarafından na se dosi "seni versin" anlamına gelen (να σε δώσει) sentaktik ifadeyle kullanılmıştır.

³ Λ. Πολίτης, *Ιστορία Της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 2001 s.230-234

⁴ Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Α` Ενιαίου Λυκείου, Τόμος Δεύτερος (Β` Τόμος), Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2006, s.225-226.

kullanılmasıyla birlikte, düşünsel hazdan oluşur. Kavafis'in şiirlerindeki bu üç ayırım şiirlerin içeriklerine göre değil, şiirsel ifadesine göre ayırım gösterir. Şairin ifade ettiği dünya bir bütündür. Bu sebeple tarihi kategoride yer alan bir şiir içerik olarak aynı zamanda felsefi de olabilir. Şiirlerinde her zaman öğretici ve ahlaki unsurlar vardır ve bunların varlığı şiirlerine belli bir kararlılık ve titizlik getirir. Şair geçmişten aldığı konuları günümüze uyarlamada oldukça başarılı bir yol izlemiştir.⁵ Kavafis'in şiirlerinde üç dönemden bahsedilmektedir. İlk dönem Romantik dönem (1882-1891/94); İkinci dönem Parnas ve Sembolist dönem (1891/94-1899/1904); Üçüncü dönem ise Realist dönemdir (1903-1933).⁶ Şair'in toplam 154 adet basılı şiiri bulunmaktadır ve ilk şiiri 1886 yılında yayınlanmıştır.⁷

Kavafis her ne kadar anadili Yunanca olan biri olsa da hiçbir zaman Yunan Devleti topraklarında yaşam sürmemiştir. Kendisinin hayatı dillerin şehri olarak adlandırılan, İslami ve Arap geleneklerinin karakteristik yapısına sahip İskenderiye'de geçmiştir. Bu sebeptendir ki şiirlerinde dil ve mekân olarak İskenderiye'nin izlerine sıkça rastlanır. Kavafis, döneminin şairleri gibi hiçbir zaman kendisine Avrupa topraklarında daha rahat ve daha ruhani bir ortam yaratmak için ikinci vatan aramamıştır. O, İskenderiye'de kalmış ve hayatını sanatı için bir anlam yaratmaya adanmıştır. Sadece bugünle ilgilenmemiş, geçmişe de önem vermiştir. Şiirlerinde ne Yunan ne de batı Avrupalı modellere yer vermemiştir. Kendi hisleri doğrultusunda yarattığı model ve dili kullanmıştır. Kullandığı dil halk dilinin, ağdalı yunan dilinin ve İskenderiyeli Yunanlıların kullandığı karma dilin karması olan bir dildir. Kısaca nasıl konuşuyorsa şiirlerini de öyle konuşturmuştur.

Kavafis, hiçbir zaman Klasik Yunan dönemini gereğinden fazla önemsememiştir. Yunanistan'ı bir kültür beşiği, **özgürlükler ülkesi**, tanrıların ve kahramanların dünyası gibi bir romantik algılayışla da **benimsememiştir.** Onu fazlasıyla ilgilendiren kötü bir sentaks ve kendine has bir Asya şivesiyle konuşan, Yunan ırkına bile dâhil edilmeyen, pek çok farklı insanın oluşturduğu bu küçük Yunan dünyasıdır. İşte Kavafis'in şiirlerine damgasını vuran Tarih, onun tüm çalışmalarının ve daha çok karakteristik şiirlerinin temel konusunu oluşturmuştur.

⁵ C.M. Bowra, Ο Κωνσταντίνος Καβάφης Και Το Ελληνικό Παρελθόν, Εκδόσεις Γαβριηλίδης, Αθήνα 2006, s.32-33.

⁶ Νίκος Λιονυσόπουλος, Από τη Γενιά του 1880 Στη Γενιά του 1930, Φιλοσοφική Σχολή Βελγγραδίου, Έδρα Νεοελληνικών Σηοδών, Νοέμβριος 2004, s.134.

⁷ Νίκος Λιονυσόπουλος, *a.g.e.* s. 131.

Kavafis, Avrupai bir tahsile sahip olduğu için anadili gibi bildiği İngilizce ve Fransızca ile 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında Batı dünyasına egemen olan filolojik akımlarla direkt bir ilişki içinde olmuştur. Romantizm akımında başarılı bir grafik çizemeyen Kavafis, daha sonrasında tarihle sıkı ilişki içinde olan Parnasçıların etkisi altına girmiştir. Ancak sonuç olarak Poe ve Baudelaire gibi şairlerin estetik teorileriyle birleşen Sembolizm akımının direkt etkisi altında şiirlerini yaratmıştır.

Kavafis'in genel olarak tüm şiirlerinde ortak kullandığı birkaç öğeden bahsedebiliriz. Bunlar bazen görev, onur, etik değerler ve sadelik gibi unsurlar olabilir. Şiirlerinin geneli birbirini tamamlayıcı unsurları içinde barındırır. Örneğin, onun bir şiirinde anlam boyutunda anlamadığımız ya da yanıt bulamadığımız durumlar, aynı konuda yazılmamış bir başka şiirinde cevaplandırılabilir. Bu şairin tesadüfen yaptığı bir şey değildir. Şair bu tereddüdü okuyucuda yaratırken işin bilincindedir ve farkındadır.

Kavafis'in hayatı büyük ölçüde İskenderiye'de geçtiği için İskenderiye'nin tarihi ve gündelik hayatı şairi kimliklendiren temel unsurlardır. Şiirlerinin çoğunda mekân olarak İskenderiye'yi seçmesi bu sebepten dolayı tesadüf değildir. Yunan topraklarından uzak büyümesi nedeniyle Kavafis kendini Yunanlı gibi hissetse de aslında hiçbir zaman gerçek bir Yunanlı olabilmeyi başaramamıştır.⁸

1.3 KAVAFİS'İN ŞİİRLERİNDE TARİH OLGUSUNUN KULLANILMASI

Kavafis'in şiirleri Tarih ile ya doğrudan ya da dolaylı bir şekilde ilişkilendirilebilir. Kavafis, Tarihi sihirli bir halı gibi kullanır. Bu halı bizi tarihin belli bir zaman diliminden seçilmiş olaylarına seyahat ettirir.⁹Ressam Ana Boyigian "*Tarih, Kavafis'in şiirlerinde daha iyi anlatılır çünkü Kavafis, tarihi şiir gözüyle ifade eder. Ben, tarihi Kavafis'in tarihi şiirlerini okuduğumda daha iyi anlıyorum çünkü onlar şiirsel bir gözle yazılmış tarihtir*"¹⁰ diyerek Kavafis'in şiirlerindeki tarihi unsurları bu cümlelerle açıklar. Gerçekten de tarih, Kavafis'in şiirlerinde şiirsel dilin verdiği akıcılıkla daha anlaşılır hale gelmektedir. Tarih, Kavafis'in temel ilham kaynağıdır. Özellikle Kavafis

⁸ Ευγένιος Αρανίτσας, "Κ.Π Καβάφης", Η Λέξη 174 (Μάρτιος-Απρίλιος 2003) s. 235-240.

⁹ Σηύρος Τζουβέλης, Ταξίδι στην Ιστορία με τον Καβάφη, Καστανιώτη, Αθήνα 1998, s.9.

¹⁰ Ελευθεροτυπία *Gazetesi*, 10 Mayıs 2010, s.24.

kendisinin üzerinde titizlikle çalıştığı İskenderiye dönemine özel ilgi ve alaka gösterir. Sıkça belirli tarihi olaylardan aldığı kesitleri yeniden biçimlendirerek bu olayların perde arkasını okuyucuya aktarır. Bizzat yaşadığı dönemin durum ve olaylarını kendi şiir yöntemiyle kamuflaj ederek döneme atıfta bulunur. Kısaca tarihsel öğeler şiirsel üslupla yeniden canlandırılır. Kavafis'in tarihi şiirleri kaynağını daha çok Helenistik dönemden alır. Pek çok şiirindeki ana mekân şairin de bizzat yaşadığı yer olan İskenderiye'dir. Tarihi şiirlerinin geri kalanı ise Yunan-Roma Tarihi ve Bizans Tarihinden kaynağını oluşturur. Kavafis, hiçbir şiirinde yakın geçmiş tarihten bahsetmez. Şairin şiirleri için seçtiği dönemler genelde çöküşün ya da büyük değişimlerin ve yenilmiş kahramanların dönemidir.¹¹ Tarih, Kavafis eserlerinin temel bileşenlerinden biridir. Kavafis, tarihi sistematik biçimde okuyan biri olarak seyahatlerinde ciltler dolusu tarih kitapları taşımış ve içlerinde yer alan tarihi ifadeleri ve ansiklopedik bilgiyi büyük bir keyifle incelemiştir. Kavafis, tarihi bir bilginin eksik olduğunu anladığında hemen bu tarihi boşlukları kendi hayal gücüyle doldurmuş ve tarihe müdahale etmiştir. Bunun en net örneğini yazarın 1918 tarihinde yayımlanan *Kesarion* şiirindeki dizelerde net görmekteyiz:

*“O kadar az bilgi var ki tarihte seninle ilgili,
Özgürce canlandırabiliyorum seni imgelerimde”¹²*

Yukarıdaki dizelerde de belirttiği üzere şair eksik gördüğü ya da tatmin olamadığı tarihi bilgiyi kendi fantastik dünyasında yarattığı olay örgüleriyle bağlamaktadır. Aynı zamanda şair tarihi netlikte kılı kırk yaran biri olarak şiirlerini *doğrulanmış ya da doğrulandırılmış* olmak üzere iki temel gruba ayırır.¹³ Kavafis, okuduğu her şeyden yeni, farklı, tuhaf ya da bilinmez pek çok kelimeyle ilgili kendisine bir arşiv oluşturmuştur. Okuduğu bölümleri kâğıt parçalarına kopyalamış; konuşma sohbetlerinden, gazete ya da dergilerden aldığı bölümlerden çeşitli notlar tutmuştur. Şairin sistemli bir şekilde kayıt altına aldığı ya da üstünde çalıştığı metinlerden oluşturduğu bu katalog onun şiir içinde kullandığı temaların oluşumunda büyük rol oynamıştır. Ünlü Yunanlı dilbilimci Babiniotis, şairin yapmış olduğu titiz arşivleme işini şu benzetmeyle açıklar: “*Nasıl bir usta duvar örmek için*

¹¹ Ως 3 Μηνιαίο Περιοδικό Πολιτισμού, Απρίλιος 2003 (Kaynak: www.os3.gr).

¹² Cevat Çapan, *Kavafis'ten Yüz Şiir -Bir Başka Deniz Bulamazsın*, Helikopter Yayınları, İstanbul 2010, s. 71.

¹³ Το Βήμα, Ο Καβάφης Ποιητής Της Ιστορίας, 18/02/2011.

(Kaynak:www.tovima.gr/culture/article/?aid=385300).

zamani gelince ne kadarına ve hangilerine ihtiyacı olacağını bilmeksizin taş toplarsa Kavafis de eserleri için kelimeleri işte öyle toplamıştır."¹⁴ Şair konularında tarihi halk türkülerinden, farklı tarihi romanlardan ve dönemin politik ve savaştal gelişmeleriyle ilgili olan dergi ve gündelik basından yararlanmıştır. Şair yazdığı şiirlerinde tarihsel anlamda var olmayan kişiler de yaratmıştır. Ancak bu kişiler her ne kadar gerçek tarihi kişiler olmasa da mutlaka belli bir tarihi atmosfer içinde yer almaktadır. O genelde zaman tercihinin Helenistik dönem tarihinden yana kullanmıştır. Şiirlerinde yer verdiği konuların zamanı özel bir önem taşımaz. Özellikle şair, şiirde yer alan kahramanları ortaya çıkarırken onlara verdiği ayrı anlam ve ifadelerle bu kahramanlara metaforik anlamlar yükler ve olayları çağdaş dönemin sınırları içerisine katabilmeyi başarır. Tarihi şiirlerinde mekân olgusunun merkezi bizzat yaşadığı yer olan İskenderiye'dir¹⁵

Kavafis, şiirlerinde tarih öğesini kullanırken okuyucuya aynı şekilde, tarih ile ilgili bir ön hazırlık yapma gereksinimi duymaz. Yine kullandığı sembollerin anlamlarını açıklamayı da gerek görmez. Şair sadece geçmişte yer alan tarihi bir olayın belirli bir bölümünden bahseder ve ne kendini ne de okuyucuyu zorlamadan en uygun yerini seçerek şiirine bu öğeyi konu alır. Tarihi olayları seçerken dikkat ettiği en önemli unsur okuyucunun bu hikâyeden bir hisse çıkarabilmesidir. Yüzyıllardır tekrarlanan ve tarihte insan eliyle gerçekleşen hataların şiirine konu olması işte bu sebeptendir. Başlangıçta tarihi bir olaydan aldığı kesiti daha sonra şiirine kendi yöntemiyle yeniden oturtur. Pek çok tarihi şiirinde bu yöntemin izlerini rahatlıkla bulabiliriz. Kavafis, Yunan geçmişindeki tarihi kişilikleri kullanırken dikkat ettiği temel unsur, kişilerin evrensel öğeleri taşıyan insani varlıklar ve canlı kişilikler olmasıdır. Bu kişiler barındırdıkları evrensel sembollerle hem kendilerine özgü karakterleri hem de dönemi temsil eden kişileri oluştururlar. Kavafis'in tarihi şiir anlayışını üç kategoride inceleyebiliriz: İlk grup *uydurma tarih* (ψευδοϊστορικά) dediğimiz kategoridir. Burada kişiler gerçek karakterlerden seçilmiştir ancak tarihi malzemeye metaforik anlamlar yüklenmiştir. İkinci kategori *tarihi olaylara benzettiği* (ιστορικοφανή) kategoridir. Burada dönem tamamen gerçek olup kişiler şairin yarattığı hayali kişiliklerdir. Üçüncü kategori *tarihi olaylar* kategorisidir. (ιστοριογενή). Burada da şair tarihi bir olaydan aldığı bir kesitten yola çıkarak dizelerini oluşturur.¹⁶

¹⁴ Το Βήμα, a.g.m, 18/02/2011(Kaynak: www.tovima.gr/culture/article/?aid=385300).

¹⁵ Ευγένιος Αρανίτσας, a.g.m, s. 235-240.

¹⁶ Μ. Πιερής, Εισαγωγή στην ποίηση του Καβάφη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Kavafis şiirlerinde geçmişi insanların hayatlarındaki değişmez süreci ve içinde bulunduğu zaman dilimini yorumlamak amacıyla kullanır. Tarihte yaşanan büyük olaylar ya da tarihi olayın tümü onun ilgi alanı içinde değildir. O, tarihten ilginç bulduğu küçük bir bölümü alır ve şiire döker. Dünün bugünle olan yakın ilişkisini irdeleyerek günümüz problemlerine ışık tutar. Aslında bunu yapmaktaki tek amacı tüm dönemlerin aynı çekişmeleri ve aynı problemleri insanın doğası gereği barındırdığı gerçeğini göstermektir. Bunu gösterirken tarihi kayıt altına almak için kullanmaz. Tarih sadece şiirsel bir dille hayatın değerlendirmesini yapma aracıdır. Şiir türü hangi gruba girerse girsin mutlak suretle Kavafis'ten ve onun hayatından izler bulmak mümkündür. Bu sebeptendir ki, Kavafis şiirleri sakin, tümenden gerçek, realist bir şiir türüdür.

1.4 KAVAFİS ŞİİRLERİNDE YER ALAN TARİHİ KAHRAMANLAR:

Kavafis şiirlerinde sıklıkla Eski Yunan ve Bizans döneminde yaşamış tarihi kişilere ve mitolojik karakterlere rastlamaktayız. Kavafis'in tarihi şiirlerinde yer alan tarihi kişiler kısaca şu şekilde sıralanabilir.

TARİHİ KAREKTERLER		TARİHİ KAREKTERLERİN KULLANILDIĞI ŞİİRLER	YAYIN YILI
Ahayki Simpolitia (Αχαϊκή Συμπολιτεία)	M.Ö 280-146 yılları arasında yaşamış Yunanlıların son bağımsızlık mücadelesi veren savaşçısı.	Akhalar Birliği İçin Savaşanlar (Υπέρ της Αχαϊκής Συμπολιτείας Πολεμήσαντες)	1922
Ainovarvi (Αινοβάρβοι)	Kral Neron'un atasına mensup kişi.	Adımlar (Τα Βήματα)	1909
Antiohos (Αντίοχος)	M.Ö 223-187 yılları arasında Suriye'de hüküm sürmüş kral.	Magnesia Savaşı (Η Μάχη της Μαγνησίας)	1915
Antonios Markos (Αντώνιος Μάρκος)	M.Ö 83-30 yılları arasında yaşamış Romalı komutan.	Tanrı'nın Antonios'u Bırakması Şiiri (Απολείπει ο Θεός Αντώνιον)	1911
Apollonios (Απολλώνιος)	M.Ö 4.yy da yaşamış doğaüstü güçlere sahip kişi.	İşe Etelefta (Έργε Ετελέφτα)	1920
Artakserkis (Αρταξέρξης)	M.Ö 464-424 yılları arasında hüküm sürmüş dört Pers imparatorundan biri.	Satraplık (Η σατραπεία)	1910

Artemidoros (Αρτεμίδωρος)	Julius Sezar'a Brutüs tarafından öldürüleceği haberini vermeye çalışan Sofistis.	<i>Martin On Beşi (Μάρτιας Ειδοί)</i>	1911
Dimitris O Poliorkitis (Δημήτριος ο Πολιορκητής)	M.Ö 337-283 yılları arasında yaşamış Makedonyalı Kralı.	Kral Dimitrios (<i>Ο Βασιλεύς Δημήτριος</i>)	1906
Dimitrios Sotir (Δημήτριος Σωτήρ)	M.Ö 162-150 yılları arasında hüküm sürmüş Selefkidon Kralı.	Kurtarıcı Dimitrios (<i>Ι.Ö 162-150</i>) (<i>Δημητρίου Σωτήρος</i>) (<i>162-150 π.Χ.</i>) <i>Selefkidis'in Hoşnutsuzluğu</i>	1919
		(<i>Η δυσσρέσκεια του Σελευκίδου</i>)	1915
		<i>Magnesia Savaşı</i>	1915
		(<i>Η Μάχη της Μαγνησίας</i>) <i>Orophernis Şiiri</i> (<i>Οροφέρνης</i>)	1915
Ptolemeos (Πτολεμαίοι)	Mısırlı, Makedonyalı krallar.	Kesarion (<i>Καισαρίων</i>)	1918
Efialtis (Εφιάλτης)	Thermopiles Savaşında Yunanlılara ihanet eden Teselyalı çoban.	Thermopiller (<i>Θερμοπέλες</i>)	1903
Emilios Pavlos (Αιμίλιος Παύλος)	M.Ö Roma'da yaşamış asker ve politikacı.	<i>Tianalı Yontucu</i> (<i>Τριανεύς Γλόπτης</i>)	1911
Filippos (Φίλιππος)	M.Ö 221-179 yılları arasında hüküm sürmüş Makedonya Kralı.	<i>Magnesia Savaşı</i> (<i>Η Μάχη της Μαγνησίας</i>)	1915
Galvas (Γάλβας) Servios - Sulpikios (Σέρβιος-Σουλπίκιος)	Kral Neron'un ölümünden sonra 7 ay boyunca Roma imparatoru olan kişi.	<i>Neron'a Tanınan Süre</i> (<i>Η διορία του Νέρωνος</i>)	1918
İrodis Attikos (Ηρώδης Αττικός)	Ünlü Yunanlı hatip.	Atikalı İrodis Şiiri (<i>Ηρώδης Αττικός</i>)	1912
Büyük İrodis I (Ηρώδης Α' ο Μέγας)	Gallileas'ın Askeri Komutanı.	Aristovulos (<i>Αριστόβουλος</i>)	1918
Theodotos (Θεόδοτος)	M.Ö yıllarda yaşamış Samos adalı düşünür.	Theodotos (<i>Ο Θεόδοτος</i>)	1915
Theokritos (Θεόκριτος)	Helenistik Dönemin en büyük şairlerinden biri.	İlk Basamak (<i>Το πρώτο σκαλί</i>)	1899
Kesarion (Καισαρίων "Πτολεμαίος ΙΑ' ο Καισαρίων")	Kleopatra ve Iulius Sezar'ın oğlu.	Kesarion (<i>Καισαρίων</i>)	1918
		<i>İskenderiye'li Krallar</i> (<i>Αλεξανδρινοί Βασιλείς</i>)	1912
		<i>Tiana'lı Yontucu</i> (<i>Τριανεύς Γλόπτης</i>)	1911

Kleopatra (Κλεοπάτρα)	Güzelliği Dillere Destan Mısır Kraliçesi.	Kesarion (<i>Καισαρίων</i>)	1918
Komnini Anna (Κομνηνή Άννα)	1083-1146 yılları arasın- da yaşamış Bizans Kralı Aleksios Komninu'nun en büyük kızı.	Anna Komnena (<i>Άννα Κομνηνή</i>)	1920
Komninos Aleksios (Κομνηνός Αλέξιος)	1081-1118 yılları arasında yaşamış Bizans Kralı.	Anna Dalassini (<i>Άννα Δαλασσηνή</i>)	1927
Komninos Manuil (Κομνηνός Μανουήλ)	1143-1180 yılları arasında yaşamış Bizans Kralı.	<i>ManuelKomnenos</i> (<i>Μανουήλ Κομνηνός</i>)	1915
II. Konstantinos (Κωνστάντιος Β')	337-361 yılları arasında yaşamış Bizans İmparatoru.	<i>Tehlikeler</i> (<i>Τα επικίνδυνα</i>)	1911
Lagides (Λαγίδες)	Mısır'da Büyük İskender'in haleflerinden biri.	<i>Ptolemeos'un Şanı</i> (<i>Η δόξα των Πτολεμαίων</i>)	1911
Lukianos (Λουκιανός)	M.Ö 2.yy.da yaşamış en büyük Yunan düşünürü.	<i>UTOS EKINOS</i> (<i>Ούτος Εκείνος</i>)	1909
III.Mihail Methisos (Μιχαήλ Γ ο Μέθυσος)	842-867 yılları arasında yaşamış Bizans İmparatoru.	<i>İmenos</i> (<i>Ιμενος</i>)	1919
Neron (Νέρων)	M.S. 54-68 yılları arasında hüküm sürmüştür Roma Kralı.	<i>Neron'a Tanınan Süre</i> (<i>Η διορία του Νέρωνος</i>) <i>Adımlar</i> (<i>Τα Βήματα</i>)	1918 1909
Orofernis (Οροφέρνης)	M.Ö 159-156 yıllarında hüküm sürmüştür Kapodakya hükümdarı.	<i>Orophernis</i> (<i>Οροφέρνης</i>)	1915
Pirros (Πύρρος)	Eski Epir Kralı.	<i>Kral Dimitrios</i> (<i>Ο Βασιλεύς Δημήτριος</i>)	1906
Pompiios (Πομπήτιος)	M.Ö 106-48 yılları arasında yaşamış asker ve politikacı.	Theodotos (<i>Ο Θεόδοτος</i>), <i>Tiana'lı Yontucu Şiiri</i> (<i>Τιανικός Γλύπτης</i>)	1915 1911
Selevkides (Σελευκίδες)	Helenistik dönemin Suriye hanedanları.	<i>Ptolemeos'un Şanı</i> (<i>Η δόξα των Πτολεμαίων</i>)	1911
Skipion o Afrikanos (Σκιπίων ο Αφρικανός)	M.Ö 235-183 yıllarında yaşamış döneminin en önemli askeri.	<i>Tiana'lı Yontucu</i> (<i>Τιανικός Γλύπτης</i>)	1911
Vereniki (Βαρενίκη)	Suriye kralının torunu.	Kesarion (<i>Καισαρίων</i>)	1918

2. THERMOPİLLER (ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ) ŞİİRİNDEKİ TARİHİ UNSURLAR

1903 yılında yayımlanan Thermopiller “uydurma tarih” kategorisinde ele alacağımız şiir türüne girmektedir. Şair, şiirinde insani bir erdemden bahseder. Bu şiirin içinde Thermopile için yiğitçe ölen insanlara duyduğu hayranlığı göstermek amacıyla bir hayal kurgusu yaratma ihtiyacı duyar. Şiir tümünden oluşturulmuş bir efsane değildir. Şair, gerçek hayatta bu tür olay karşısındaki insanlara karşılaştırma niteliğinde gönderme yapar. Çünkü bu tür insanlar zaman ve mekân fark etmeksizin her zaman ödüllendirilmeye ve yüceltmeye şairin gözünde layıktırlar.

2.1 Tarihte Thermopile Savaşı:

Ünlü tarihçi Herodotos’un¹⁸ verdiği bilgiye göre Termopile Savaşı MÖ 480 yılında Teselya ile Orta Yunanistan arasında askeri bir yol olan Termopile geçidinde meydana gelmiştir. Thermopile Savaşı, Yunan ordusu ve sayıca daha fazla olan Pers ordusu arasında gerçekleşen bir savaştır. Termopile geçidi, o dönem Spartalı, Peleponesli ve çeşitli Yunan askerinden oluşan bir ittifak ile birlikte, Sparta Kralı Leonidas’ın komutasındaki bir kuvvet tarafından tutulmaktadır.

Thermopile Savaşında başlangıçta Persler ile Yunanlıların ilk muharebeleri hemen hemen berabere kayıplarla ve Yunanlıların karşı direnişiyle sonuçlanmıştır. Üç gün süren muharebede ilk iki gün Perslere ağır kayıplar vererek direnen Yunanlılar, üçüncü günde Efiates adında hain bir Teselyalı çobanın Perslere yaptığı kılavuzluk yardımıyla savaşı kaybetmiştir. **Bu savaş** tarihteki en ünlü direnişlerden biridir çünkü az sayıda askere sahip olan Leonidas, Sparta’nın harp onurunu korumak üzere kaybedeceğini bilerek geçitte kalmıştır. Muharebenin son gününde hem cepheden hem de arkadan taarruza uğrayan Yunanlılar, büyük bir cesaretle çarpışmış ve düşmana büyük kayıplar da verdirerek yavaş yavaş yok olmuşlardır. Thermopile’yi kahramanca savunan Leonidas savaş meydanında ölmüştür. İşte bundan ötürü Yunanlılar, Thermopile muharebesini maddi bir yenilgi fakat manevi bir zafer olarak kabullenmektedir.¹⁹

¹⁸ Herodotos M.Ö 490 yılında Halikarnasos’ta doğmuş tarihçi. (Kaynak: Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi, *Herodotos*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları 2006, s. viii)

¹⁹ Arif Müfid Mansel, *Ege ve Yunan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XIII. Seri, No:8 s.281-282

2.1.2 Thermopiles Savaşının Kavafis'in Thermopiles Şiirindeki Etkisi:

Kavafis'in Thermopiles adlı şiirinde temel konu, tarihte Yunanlılar ve Persler arasında gerçekleşen Termopile savaşıdır. Bu şiir, tarihi kökene sahip erdemli savaşı ifade eden bir semboldür.²⁰ Thermopile Geçidi, her ne kadar stratejik önemi olan bir geçit olsa da, Kavafis, şiire de adını veren Thermopiles ifadesiyle aslında onurları ve erdemleri uğruna, kaybedeceklerini bile bile savaş alanını terk etmeyenleri, bir başka ifadeyle mücadelelerinden vazgeçmeyenleri temsil etmektedir. Şairin de şiirde ilk iki dizede belirttiği gibi hayatlarını görev duygusunun getirdiği sorumlulukla hiçe sayan bu yürekli insanlar tarihin her döneminde isimlerinden onurla ve saygıyla bahsettireceklerdir. Kavafis için önemli olan temel şiir öğelerinden biridir "görev" (το χρέος) ve bu şiirin her dizesinde de önemli bir ölçüt olarak kullanılmıştır. Thermopile'yi koruyan askerler gösterecekleri bu kahramanlığın boşa sonuçlanacağını bilseler de yerlerinde kalırlar çünkü insanı yücelten tek değer "vazife" olduğunu bilirler.²¹ Bu tür kişiler şiirde de görüldüğü üzere tarihin her aşamasında her türlü saygı ve onuru hak edeceklerdir.

Thermopiller

Ne onurludur, o insanlar ki ömürlerini
 Termopilleri'ni savunmaya adarlar.
 Doğru bildikleri yoldan hiç şaşmadan,
 yaptıkları her işte dürüst ve tutarlı
 sevecenliği ve acımayı da elden bırakmadan,
 zenginken cömert, yoksulken de
 ellerinden geldiğince cömert davranırlar;
 ama yalancılara da kin beslemezler.
 Ama onurların en büyüğü sonunda Efialtis'in
 ortaya çıkacağını ve Medler'inde
 geçitten geçeceğini önceden bilenlerdir,
 (çoğu da önceden bilir bunu)²²

²⁰ Ε. Α. Κοκόλης, *Θερμοπύλες και Πάρθεν, Ένα Πλην και Ένα Σύν Στην Ποίηση Του Καβάφη*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 1985 s.19

²¹ *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Α' Ενιαίου Λυκείου, Τόμος Δεύτερος (Β' Τόμος)*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2006 s.252

²² Cevat Çapan, *Kavafis'ten Yüz Şiir -Bir Başka Deniz Bulamazsın-* Helikopter Yayınları, İstanbul, 2010 s. 23

3. İTHAKİ (ΙΘΑΚΗ) ŞİİRİ VE TARİHİ UNSURLAR:

Şiir ilk olarak «Grammata Tis Aleksandrias» (Γράμματα της Αλεξάνδρειας) adlı dergide 1911 yılının Ekim sonu Kasım başı aralığında yazar henüz kırk sekiz yaşındayken basılmıştır. İthaki şiiri “*öğretici şiir*” kategorisindedir. Şairin “*İthaki*” adlı şiiri Truva Savaşı sonrasında Yunanlı komutan Odysseus’un eve dönüş hikâyesini anlatmaktadır. Şiir aslında felsefi anlamlar yüklediği için tam olarak tarihi şiir kategorisinde yer almaz. Ancak olay örgüsünün ve kahramanlarının tarihi ve mitolojik yanlarının olması sebebiyle şiirin tarihsel boyutları da ortaya çıkmaktadır.

3.1 Truva Savaşı’nın Mitolojik Nedeni:

Olimpos tanrısı Zeus, düzenlediği bir düğüne nifak tanrıçası Eris’i davet etmez. Buna öfkelenen Eris, düğün alanına üstünde “*en güzel tanrıçaya*” yazılı altın bir elma atar. Altın elmanın kendilerine gönderildiğini düşünen Athena, Hera ve Afrodit arasında bir anlaşmazlık çıkınca tanrı Zeus, tanrıçaları Paris’e²³ gönderir ve en güzel tanrıçayı Paris’in seçmesini ister. Tüm tanrıçalar Paris’e kendi güçleri dâhilinde vaatlerde bulunur. Athena “*sonsuz bilgelik*”, Hera “*sonsuz güç*”, Afrodit ise “*sonsuz aşk*” teklif eder. Paris altın elmayı Afrodit’e verir. Karşılığında Afrodit, “tüm kadınların en güzeli” olan Helen’i, Paris’e âşık eder. Paris, Sparta’yı ziyaretinde Sparta Kralı Menelaos’un karısı Helen’e âşık olur ve iki âşık birlikte Truva’ya kaçarlar. Kendilerine hakaret edildiğine inanan Yunanlılar, Menelaos ve kardeşi Miken Kralı Agamemnon önderliğinde Aka ordusunu toplar ve Truva’ya bir sefer düzenler. Helen’in iade edilmesi ve kendilerine tazminat ödenmesi tekliflerine olumlu yanıt vermeyen Truvalılar ile uzun ve zorlu bir savaşa girerler. Truva Savaşı her ne kadar İlyada destanında Paris’in Helena’yı kaçırmaması sonucu çıkmış bir savaş gibi gösterilse de gerçekte durum o dönem ticareti ellerinde bulunduran Akaların Boğazların hâkimiyetini ellerine geçirmek istemeleri ve bu sebeple Truva’ya bir sefer yapmaları olarak algılanabilir.²⁴

²³ Bugün Çanakkale ili sınırlarında yer alan antik Truva (Troia) kralı Priamos ile Hekabe’nin oğludur ve diğer adı “Aleksandros”dur. Kaynak: [http://tr.wikipedia.org/wiki/Paris_\(mitoloji\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Paris_(mitoloji))

²⁴ tr.wikipedia.org/wiki/Truva_Savaşı

3.2 İlyada ve Odysseia Destanındaki Truva Savaşı'nın Kavafis'in "İthaki" Şiirindeki İzleri:

Kavafis'in İthaki adlı şiiri, konusunu Anadolu'lu ozan Homeros'un²⁵ *Odyseia* destanında yer alan Yunanlı komutan Odysseus'un Truva'nın düşüşünden sonra vatanı İthaki'ye yaptığı yolculuktan alır. Truva Savaşı Yunan mitolojisinde, Truva'lı Paris'in Sparta Kralı Menelaus'un karısı Helen'i kaçırmaması sonucunda Yunanlıların (Akaların) Anadolu'daki Truva kentine saldırmasını konu alan savaştır. Savaş, Yunan mitolojisi ve edebiyatında çok önemli bir yere sahiptir ve detayları Homeros'un *İlyada* ve *Odyseia* adlı destanlarında anlatılmaktadır. İlyada destanı, on yıl süren savaşın son bir aylık dönemini en ince ayrıntılarına kadar anlatırken, *Odyseia* destanı ise Akhaların savaşçısı Kral Odysseus'un Truva savaşından sonra kendi ülkesi İthaki'ye dönerken 10 yıl boyunca geçirdiği serüvenleri, mücadele ederek yendiği güçlükleri anlatır. Odysseus bu yolculuğa çıktıktan ancak on yıl sonra büyük zorluklarla evine varabilir. Kavafis'in *İthaki* şiiri de aslında Truva kahramanı Odysseus'un ülkesi İthaki'dir ve anlatılan olay örgüsü yine destanın kahramanı Odysseus'un yolda geçirdiği maceralara ve mücadelelere yapılan atıflardır.

3.3 "İthaki" Şiirinde Tarihi Unsurların Kullanılmasıyla Verilmek İstenen Temel Mesaj

Şiirin konusu, kişinin amaca ulaşmak için sarf ettiği çabanın sonucunda elde ettiği deneyim ve tecrübedir. Odysseus da ülkesine varabilmek için pek çok kişi ve mitolojik tanrılarla mücadeleye girmiş ancak sonunda ülkesine varmayı başarabilmiştir. Şair, bu şiirde amacına ulaşmak için hareket eden herkesi, karşılaşılabileceği her türlü engellerle ilgili korkularından sıyrılma-ya özendirir.²⁶ Amaca ulaşmadaki yolun uzun olması yolda kazanılacak tecrübe ve bilgi birikimiyle orantılıdır. Bu sebeple şair "*İthaka'ya doğru yola çıktığın zaman, dile ki uzun sürsün yolculuğun...*" satırlarıyla şiire başlar. Kavafis'in yarattığı tarihi kahraman Odysseus ile Homeros'un tarihi kahramanı Odysseus arasındaki fark işte tam da bu noktada ortaya çıkar. Çünkü Kavafis, Homeros'un aksine Odysseus'un yolda geçirdiği zamanın

²⁵ Homeros M.Ö 650 yıllarında ilk kez Yunan Edebiyatında adı geçmiş İlyada ve Odyseia destanını yazdığı varsayılan kör bir şairdir. Ancak tarihi bir kişi olup olmadığı tam saptanamamıştır. (Kaynak: Arif Müfid Mansel, *a.g.e.*, s. 133)

²⁶ Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Α' Ενιαίου Λυκείου, Τόμος Δεύτερος (Β' Τόμος), Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2006 s.237

değerini vurgular. Oysa Homeros için vurgulanan asıl konu Odysseus'un ülkesine varmasıdır. Kavafis bununla hiç ilgilenmez hatta şiirinde de İthaki'ye varanlara ya da amaca ulaşip da aradığını bulamayanlara şöyle seslenir: “*Onu yoksul buluyorsan, aldanmış sanma kendini. Geçtiğin bunca deneyden sonra öyle bilgeleştin ki, artık elbet biliyorsundur ne anlama geldiğini İthakaların.*” Şair yolcuğun sonucuyla ilgilenmediğini bu satırlarla açıkça ifade eder. Kavafis, Homeros destanındaki Odysseia konusunu iki temel öğede düşünür. İlk olarak Odysseus'un macera ve bilgelik dolu yolculuğu; ikinci olarak ise yine Odysseus'un amacı ve hedefi olan İthaki'si.²⁷ Her ikisi de şiirde kullanılan temel sembollerdir. İthaki yola çıkmadaki amaç iken yapılan yolculuk ise amaca ulaşmadaki çaba olarak gösterilir. Ancak beklenenin aksine yolculuğun sonu kişiye asıl hediye vermez, asıl hediye yolda geçirilen mücadele ve zorluk dolu yolculuğun tam kendisidir. İnsan, hayatında İthaki gibi bir amacı hedef aldığı anda beraberinde tecrübe ve bilgeliğe de sahip olur. Çabalarının sonucunda vardığı İthaki fakir de bulanabilir. Ancak İthaki kişiyi aldatmamıştır çünkü yolda geçen zaman kişinin gerçek İthakisidir.²⁸

İthaki şiirinde Odysseias'ın vatanına geç de olsa dönüşünü anlatan tarih, aslında sürekli istekleri peşinde arayışa girmiş insanlara bir ders niteliğindedir. Bundan çıkan sonuç bu arayışın yolculuk sonunda verdiği büyük değerdir. Bu değer beraberinde hiç beklenmedik bir tecrübeyi de insana kazandırır.²⁹

3.4 “İthaki” Şiirinde Yer Alan Bazı Sembollerin Metaforik Anlamdaki Kullanımları:

Kavafis, tüm diğer şiirlerinde olduğu üzere bu şiirinde de kelimelere gerçek anlamları dışında başka anlamlar yükleyerek canlı ve mest edici bir ahenk kazandırmıştır. Kullandığı kelimelerin soyut anlamları temel anlamlarıyla da bir paralellik gösterir.

²⁷ *A.g.e*, A` Ενιαίου Λυκείου, Τόμος Δεύτερος (B` Τόμος), Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2006 s.238

²⁸ Γ. Λεωνίτης, Καβαφικά αυτοσχόλια, Αθήνα, 1977 s. 26

²⁹ C.M. Bowra, *a.g.e*, s.32

	Temel Anlam	Metaforik Anlam
İthaki:	Odysseus'un vatanı. ¹	Hedef, dolu dolu hayata ulaşmak için çıktığın yolculuğun amacı.
Uzun Yol:	İthaki'ye doğru giden yol.	Tecrübe.
Lestrigonlar:	Yamyam dev canavarlar. ²	Yolculuğu bozan, eylemi engelleyen korkular, engeller.
Kikloplar:	Tek gözlü canavar. ³	Yolculuğu bozan, eylemi engelleyen korkular, engeller.
Poseidon:	Yunan Mitolojisi'nde denizler, depremler ve atlar tanrısı. ⁴	Yolculuğu bozan, eylemi engelleyen korkular, engeller.
Yaz sabahları:	Yaz döneminin sıcak ve berrak sabah vakitleri.	Yolculuğun güzel zamanları.
Eşi benzeri olmayan mallar:	Sedef, mercan, abanoz kehribar ve her türlü baş döndürücü kokular.	Duygular, deneyimler.

İthaki

İthaka'ya doğru yola çıktığın zaman,
dile ki uzun sürsün yolculuğun,
serüven dolu, bilgi dolu olsun.
Ne lestrigonlardan kork,
ne kikloplardan, ne de öfkeli Poseidon'dan.
Bunların hiçbiri çıkmaz karşına,
düşlerin yüceyse, gövdeni ve ruhunu
ince bir heyecan sarmışsa eğer.
Ne Lestrigonlara rastlarsın,
ne Kikloplara, ne azgın Poseidon'a,
onları sen kendi ruhunda taşımadıkça,
kendi ruhun onları dikmedikçe karşına.
Dile ki uzun sürsün yolun.
Nice yaz sabahları olsun,
eşsiz bir sevinç ve mutluluk içinde
önceden hiç görmediğin limanlara girdiğin!
Durup Fenike'nin çarşılarında
eşi benzeri olmayan mallar al,
sedefle mercan, abanozla kehribar
ve her türlü baş döndürücü kokular;
bu baş döndürücü kokulardan al alabildiğin kadar;
nice Mısır şehirlerine uğra,

ne öğrenebilirsen öğrenmeye bak bilgilerinden.
 Hiç aklından çıkarma İthaka'yı.
 Oraya varmak senin başlıca yazgın.
 Ama yolculuğu tez bitirmeye kalkma sakın.
 Varsın yıllarca sürsün, daha iyi;
 sonunda kocamış biri olarak demir at adana,
 yol boyunca kazandığın bunca şeylerle zengin,
 İthaka'nın sana zenginlik vermesini ummadan.
 Sana bu güzel yolculuğu verdi İthaka.
 O olmasa, yola hiç çıkmayacaktın.
 Ama sana verecek bir şeyi yok bundan başka.
 Onu yoksul buluyorsan, aldanmış sanma kendini.
 Geçtiğin bunca deneyden sonra öyle bilgeleştin ki,
 Artık elbet biliyorsundur ne anlama geldiğini
 İthakaların.³⁰

4. TANRININ ANTONİOS'U BIRAKMASI (ΑΠΟΛΕΙΠΕΙΝ Ο ΘΕΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΝ) ŞİİRİ VE TARİHİ UNSURLAR:

Sairin bu şiiri ilk olarak 1911 yılının Nisan ayında Nea Grammata (Νέα Γράμματα) adlı dergide yayınlanmıştır. Bu şiir kaynak olarak Ploutarhos kitabının içinde yer alan Paralel Yaşamlardan “Antonios’un Yaşamı” (Βίος Αντωνίου,75) kesitinden yola çıkılarak kaleme alınmıştır.

4.1 Yunanlı Tarihçi Ploutarhos’un (Πλούταρχος) Kitabında Yer Alan “Antonios’un Yaşamı” Bölümünde Yer Alan Tarihi Öyküden Bir Kesit

Ploutarhos kitabındaki bir bölümde Antonios³¹ ile ilgili olan tarihi olaydan su şekilde bahsedilmektedir.

“Yine Antonios Sezar’ı bir düelloya davet etti. Ancak Sezar sunulan bu teklife kendisinin (Antonios’un) ölmesi için pek çok yolun olduğunu söyleyerek yanıt verdi. O zaman Antonios bir mücadele sonunda kazanılan ölümden daha iyi bir ölümün olmadığını anladığında, karadan ve denizden toprak genişletmeye karar verdi. Denilene göre Antonios tüm aksam yemeği boyunca hizmetçilerine büyük bir eli açıklıkla kendisine içki ve yemek getirmelerini emretti ve onlara kendisinin hayatta olmadığı durumda aynı

³⁰ Cevat Çapan, *a.g.e.*, Helikopter Yayınları, İstanbul, 2010 s. 39

³¹ Marcus Antonius (MÖ 83 - ö. MÖ 30), Romalı komutan. Kleopatra ile birlikte uzun yıllar Mısır idaresini elinde tutmuştur. (Kaynak: tr.wikipedia.org/wiki/Antonius)

hizmeti başka despotlara da yapıp yapmayacaklarını sordu, iste bundan emin değildi. Arkadaşlarının, bu sözleri duydukları zaman ağladıklarını gördüğünde onlara kurtuluş ve zafer yerine kendisi için şerefli bir ölümü getiren bir mücadeleyi daha çok istediğini ve bu mücadeleye arkadaşlarını da beraberinde sürükleyeceğini söyledi.

Yine aynı gecenin ilerleyen saatlerinde gelecekte olacakların beklentisinden ve korkusundan dolayı şehrin üzüntü ve sessizliğe büründüğünü ancak birdenbire her tür müzik aletinden ve bin bir çeşit kalabalığın uğultusundan çıkmış gibi türlü türlü şenlikli ve bir o kadar ahenkli seslerin duyulduğunu söylerler. Ve bu sesler sanki şehrin içinde kutsal bir grubun geçtiği zaman çıkardığı şehvetli ayak seslerine ve şenlikli bayramlara benziyordu. Bu grubun şehrin merkezinden düşmana doğru bakan dış kapıya doğru yöneldiği görüldü. Dış kapıya vardıklarında bu gürültü daha arttı ve kapıdan dışarıya taşı. Bu durumu açıklamaya çabalayanların hepsi de Tanrı Dionisos'un (Διόνυσος)³² kendisine her zaman aynı yürekten bağlılığı gösteren Antonios'u artık terk ettiğini düşündüler."³³

4.2 Ploutarhos'un Kitabındaki "Antonios'un Yaşamı" Bölümünde Yer Alan Tarihi Olay Örgüsünün Şiirin Konusuna Etkisi

Bu şiir baştan sona aralıksız üç küçük anlam bütünlüğünde toplanır. İlk anlamda şair, İskenderiye'ye veda etme gerekliliğini belirtir. İkinci anlamda, Antonios'a boş ümitlerden kurtulmasını öğütler. Son anlamda ise, Antonios'un onurunu koruması gerektiğini vurgular.³⁴ Şiirin temelde vermek istediği mesaj yenilginin ve ölümün soylu bir biçimde benimsenip kabul edilmesi gerekliliğidir. Şiirde ilk üç dizede Ploutarhos'un (Πλούταρχος)³⁵ bize yansıttığı olay tam anlamıyla canlandırılmaktadır.

*Gece yarısı ansızın duyarsan
eşsiz ezgilerle, naralarla
görünmeyen bir alayın geçtiğini...*

³² Dionysos (Bacchus) Zeus ve Semele'nin oğlu. Üzüm suyundan neşe veren şarabı bulduğu için Şarap ve neşe Tanrısı olarak adlandırılır. (kaynak: Şefik Can, **Klasik Yunan Mitolojisi**, İnkılâp Yayınevi, İstanbul s. 151-154; Robert Krugman, Şarap ve Neşe Tanrısı Dionysos, Yurt Kitap Yayınları, Ankara, 2003 s.30-32)

³³ Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α' Ενταίου Λυκείου, Τόμος Δεύτερος (Β' Τόμος), Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2006 s.251

³⁴ Γ. Θέμελης, Η Διδασκαλία Των Νέων Ελληνικών. Το Πρόβλημα της ερμηνείας, Κωνσταντινίδης, Θεσσαλονίκη, 1969, τόμος Β s.232

³⁵ Ploutarxos (Πλούταρχος) yaklaşık MS 45-120 yılları arasında yaşamış Yunanlı tarihçi, biyografi ve deneme yazarıdır. (Kaynak: <http://el.wikipedia.org>)

Ploutarhos'un içinde yer alan bu bölümde M.Ö 30 yılında İskenderiyelilerin şahit olduğu mucizevî bir olay anlatılır. Şiirin konusu, Kral Antonios tarafından korunan İskenderiye şehrine Oktavios'un birliklerinin girmesinden önceki gecede yaşananlardır. Aynı zamanda Antonios'un tanrısı ve koruyucusu olan Dionisios da onu terk eder ve şenlikli grup ile birlikte yanından geçerek kendisinden uzaklaşır. Beklenmedik bir anda uzaktan gelen mest edici müzik coşkulu kalabalığın uzaklaşmasıyla artık yavaş yavaş sönmektedir. Şiir, tarihsel öğelerden yararlanarak bu hayatın neşesinin yani hayatın bizzat kendisinin yok oluşunu simgeler. Bu durum Antonios'a tamamlanmamış bir hayatın acısını sunar. Bu şaşalı gösteri Antonios için bitmiş olsa da aktör olarak hiçbir zaman rolünün gereğini unutmamalıdır. Şair, Antonios'a artık İskenderiye'nin elden gittiğini ancak ağlamadan, yas tutmadan sadece sevdiği İskenderiye'nin tadını çıkarması gerektiğini söyler. Bittiği noktada da yani İskenderiye'yi kaybettiğinde de onunla layıkıyla vedalaşmasını veya kabullenip yoluna devam etmesi gerektiğini vurgular. Şiirde yer alan Antonios, Kavafis'in hitap ettiği "sen" de olabilir. Ya da hiç tanınmayan bir kişilik ve hatta şairin bizzat kendisi de olabilir.³⁶

Gerçek hayatla kıyasladığımızda elimizden yitip gideceğini bileceğimiz şeyler için ağlamak yerine son ana kadar onun keyfini çıkarmak, O gideceği zaman ise vedalaşıp yola devam etmek, acılara saplanıp kalmamak gerekliliğidir. Şiirde geçen tüm olaylar gerçek tarihi olaylardan alıntıdır ve bizzat Antonios'un kendi hayatında yaşadığı izleri taşır. Özellikle Kavafis, kendisi için de önemli olan İskenderiye şehrini bu şiirle ilahlaştırmaktadır. Şair Antonios'a böyle bir şehir ile onurlandırıldığı için zaten gurur duymasını ve zamanı geldiğinde ise son dakikalarının keyfini çıkararak onunla vedalaşması gerekliliğini öğütler. Kavafis'e göre böyle bir terk ediş iktidar ve zevkin mutlu kıldığı her insanın başına gelebilir. Önemli olan bunu kaybettiğinde insanın bu uğurda üzüntü duymaması tam tersine cesaret ve minnet duygularıyla geçmişle vedalaşabilmesidir.³⁷ Şiirdeki tüm trajik sahne aslında son satırlarda kendini göstermektedir. Başarısızlık hayatın bizzat içinde yer alan bir oyundur. Ancak istenen asıl şey, bu başarısızlıkla mücadele edebilme ve zorlukları idare edebilme gücüdür.

³⁶ Edmund Keeley, *Η Καβαφική Αλεξάνδρεια, Εξέλιξη Ενός Μυθου, Ικαρός, Αθήνα* 1979, s. 69-109.

³⁷ C.M. Bowra, *a.g.e*, s.32.

Tanrının Antonius'u Bırakması

Gece yarısı ansızın duyarsan
 eşsiz ezgilerle, naralarla
 görünmeyen bir alayın geçtiğini
 boş yere ağlama talihin döndü,
 hiçbir iş başaramadın, her düşün
 boş çıktı diye.
 Nicedir hazırmış gibi, bir yiğit gibi,
 veda et ona, giden o İskenderiye'ye.
 Hele kendini aldatmaya kalkma, deme ki
 bir düştü bu, belki yanlış duydum;
 böyle boş umutlara kapılacak kadar alçalma.
 Nicedir hazırmış gibi, bir yiğit gibi,
 böyle bir şehre layık olan sana yaraşırçasına,
 kararlı adımlarla yaklaş pencereye;
 uygulanarak dinle, ama korkakların
 yanıp yakılmalarıyla değil,
 son bir kez doya doya dinle o sesleri,
 o gizli alayın eşsiz çalgılarını,
 sonra veda et ona, yitirdiğin İskenderiye'ye.³⁸

5. İSKENDERİYELİ KRALLAR (ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ) ŞİİRİ VE TARİHİ UNSURLAR:

Bu şiirin “*tarihi şiir*” kategorisinde yer aldığı kabul edilmektedir. Kavafis'in bu şiirinde M.Ö 34 yılında meydana gelen tarihi bir olayı anlatılmaktadır. Bu olay da Ploutarhos'un kitabı içinde yer alan “Antonios'un Yaşamı” adlı bölümünden bir alıntıdır. Şiir ilk olarak 1912 yılında yayınlanmıştır. Şair, tarihi bir anı anlatan bu şiirinde antik çağ hayranlığını ve bu döneme duyduğu yakınlığı net olarak okuyucuya sunar.

5.1 Yunanlı Tarihçi Ploutarhos'un (Πλούταρχος) Kitabında Yer Alan “Antonios'un Yaşamı” Bölümünde Yer Alan Tarihi Öyküden Bir Kesit

İskenderiye sahasında Antonios ve Kleopatra'nın yönettiği bağış senliğinde bir zamanlar Büyük İskender'in Çanakkale Boğazı'ndan Hindistan'a kadar uzanan toprakları şimdi Kleopatra ve çocukları için

³⁸ Cevat Çapan, *a.g.e.*, Helikopter Yayınları, İstanbul 2010, s. 37.

paylaştırılıyor. Temeldeki düşünce, İmparator Augustos'tan sonra Antonios ve Oktavianus arasındaki çatışmanın başında var olan bir düşünce olan doğuda Yunan-Roma imparatorluğunun kurulmasını sağlamak.³⁹

5.2 Ploutarhos'un Kitabındaki “Antonios'un Yaşamı” Bölümünde Yer Alan Tarihi Olayın Şiirde Oluşturduğu Konu

Tüm İskenderiye halkı Kleoptra'nın çocuklarının krallıklarının ilanını izlemek için büyük sahada toplanmıştır. Her çocuğun ismi yüksek sesle okunur ve krallığı ilan edilir. Bu krallıklar Aleksandroç ve Ptolemeos⁴⁰ kardeşlerine verilir. Devamında Kleopatra'nın oğlu Kesarionas'ın⁴¹ ayrı olarak takdimi olur. Kesarionas'ın giyim şekli oldukça teferruatlıdır. Çift sıra ametis ve safir taşlarla bezeli kemeri, sümbüllerle donanmış göğsü, ipekli kumaşlardan elbisesi ve ayaklarına bağlı papatyalardan örülü kurdeleleri ile göz kamaştırmaktadır. Ona verilen unvan “kralların kralıdır.” İskenderiye halkı tüm bunların aslında teatral bir sahneden ibaret olduğunu bilse de ortamın ve doğanın güzelliklerinden mest olurlar ve bundan haz duyarlar. Bu törenlerin onların eğlenmeleri için iyi bir vesile olduğunu düşünürler. Aslında onlarda iyi bilirler ki krallar için yapılan tüm bu şeyler, içi boş laflardır.

5.3 Tarihi Bir Olaydan Yola Çıkılarak Yazılan “İskenderiyeli Krallar” Şiirinde Verilmek İstenen Mesaj

Bu şiirde Kavafis M.Ö 34 yılındaki tarihi bir olayı anlatmaktadır. Bu şiir de “Tanrının Antonios'u Bırakması” şiirinde olduğu gibi Ploutarhos'un içinden alınmış bir bölümden hareketle kaleme alınmıştır. Kavafis, Ploutarhos'ta okuduğu tarihsel bir olayı şiirsel dizelerle yeniden okuyucuya sunmaktadır. Şiirde kullandığı kişiler, tarihte yer alan gerçek kişilerdir.⁴² Kavafis,

³⁹ Ploutarhos'un kitabında “Antonios'un Yaşamı”adlı parçanın içinden alınmış bir kesit.(s.54) Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α` Ενταίου Λυκείου, Τόμος Δεύτερος (Β` Τόμος), Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2006, s.258.

⁴⁰ Aleksandros ve Ptolemeos, Kleopatra ve Andonios'un öz çocuklarıdır (Kaynak: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας a.g.e s. 259).

⁴¹ Kesarionas, İulios Sezar ve Kleopatra'nın oğludur ancak babası Sezar tarafından tanınmamıştır (Kaynak: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας a.g.e s. 259).

⁴² Şiirde Mısır kraliçesi Kleopatra ve Roma Kralı Antonios yer almaktadır. Kleopatra'nın İulios Sezar'dan olma oğlu Kesarionas ve Antonios'tan olma oğulları Ptolemeos ve Aleksandros şiirde yer alan diğer karakterlerdir. (Kaynak: Κ. Ντελόπουλος, Καβάφη Ιστορικά και Άλλα Πρόσωπα, Ελληνικό Λογοτεχνικό Ιστορικό και Αρχείο, Αθήνα 1978 s.64).

bu şiirde aslında bir zıtlığı ortaya koyar. İskenderiye insanı yapılan bu kutlamanın coşkun bir memnuniyet duygusuyla zevkini çıkarır. Sıcak bir günde, meydanda başarılı bir sanatsal etkinlik yapılmakta ve göz kamaştırıcı kıyafetleriyle saray erbabı bu alanda kutlamalara katılmaktadır. Herkes bu kutlamada tereddüt etmeksizin yerini alır. Halk, farklı dillerde bu olayı tasdik eder haldedir. Kimse durumdan ve halinden şikâyetçi değildir ve herkes sunulan bu manzaranın keyfini çıkarır. Şairin şiirde vermek istediği mesajda, büyüleyici bir manzaranın insanların ikiye yüzlülüğünü oldukça başarılı bir şekilde kapatabildiğidir. Adsız ve unvansız pek çok insanın hayatta çizdiği karakterlerin analizi yapılmaktadır. Gerçek bir tarihi olayın izlerini taşıyan bu şiirde, Kleopatra ve Antonios'un hazırladığı tören aynen şiirde de tüm güzelliğiyle canlandırılır. Her türlü ihtişamı ve İskenderiye'nin zenginliğini gösteren bu törenin amacı, Kleopatra'nın çocuklarına verilecek olan krallık ünvanlarıdır. Şiirde sanki birer seyirci kitlesiymiş gibi aktarılan İskenderiye halkı, bu tören merasiminde canlandırılan hiç bir şeye inanmaz, hepsinin birer laftan ve tiyatro sahnesinden ibaret olduğunu düşünür. Her şey birer yalan üstüne kurulu sahnedir ve gerçek olan tek şey ise o an yaşadıkları atmosfer ve güzel manzardır. Sıcak ve güzel bir günde masmavi gökyüzü altında Kesarionas'ın güzelliği tüm bu manzaranın büyüleyici unsurlarıdır.

İskenderiye kralları adlı şiirde Kavafis'in okuyucuya göstermek istediği iki önemli durum söz konusudur. İlk durumda her türlü refah ve güçlerini parlak neonlar altında sergileyen beylerin ikiye yüzlülüğü vardır. Güçlü varlıklarıyla halklarına eğlence ziyafeti sunan bu beyler aslında onların ağzına bir kaşık bal çalmadan öteye gitmezler. Burada Kleopatra ve Antonios kendi politik arzularının başarısı için çocuklarını kullanmaktadır. Kavafis, şiirde işte tam da bu noktada bir ironi yapar. Aslında İskenderiye halkının tüm gerçeği bildiğini, tüm bu güç gösterisine aldanmadığını ancak her türlü ikiye yüzlülükten ve kandırmacadan yorgun düşmüş bu halkın sergilenen bu tiyatrodan aldanmış gibi yaparak sadece anın zevkini çıkarmak için bu oyuna katıldıklarını belirtir. Tüm bunların bilincinde olan halk, yaratılan bu oyundan çıkaracağı küçük mutlulukları ve tatminleri kaybetmek istemez. Üzerlerine düşen bu oyunu inanmasalar da oynamak zorunluluğu tamamen hükümdarlarına duydukları sorumluluktan ileri gelmektedir. Aslında şiir, tarih olarak bize oldukça uzak bir dönemdeki bu olayı günümüz toplumlarında da görebileceğimizi ima etmektedir.

İskenderiyeli Krallar

İskenderiyeliler toplanmışlar
 Kleopatra'nın çocuklarını görmeye
 Kesarion'la küçük kardeşleri
 İskender'i ve Batlamyus'u, onların
 ilk çıkışları bu Oyunyerine,
 açıklanmak üzere krallıkları
 pırıl pırıl dizilmiş askerlerin önünde.
 İskender – Ermenistan'ın, Midya'nın
 ve Partların Kralı dediler ona
 Batlamyus – Kilikya'nın, Suriye'nin
 ve Fenike'nin Kralı dediler ona.
 Kesarion daha önde duruyordu öbürlerinden,
 pembe ipekliler içinde,
 göğsünde bir sümbül demeti,
 kemeri çift sıra mor yakut, gökyakut,
 pabuçları pembe incilerle işlenmiş
 şeritlerle bağlı.
 Kardeşlerinden daha çok saydılar onu,
 Krallar kralı dediler ona.
 İskenderiyeliler biliyorlardı elbet
 yapmacık sözler olduğunu bunların.
 Ama ılık bir gündü, şiir dolu.
 gök soluk mavi,
 eksiksiz bir sanat eseri
 İskenderiye'nin Oyunyeri,
 saraylılar görkem içinde,
 Kesarion inceliğin, güzelliğin ta kendisi
 (Kleopatra'nın oğlu, Lagideslerin kanı);
 İskenderiyeliler koşuyorlardı şenliğe,
 coşup bağırıyorlardı yaşa diye
 Yunanca, Mısırca, kimi de İbranice,
 kapılmışlardı bu güzel gösterinin büyüüne
 bütün bunların gerçek değerini, bu krallıkların
 ne boş şeyler olduğunu bilseler bile.⁴³

⁴³ Cevat Çapan, a.g.e, Helikopter Yayınları, İstanbul 2010, s. 43-44.

6. BATI LİBYALI BİR HÜKÜMDAR (ΗΓΕΜΩΝ ΕΚ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΙΒΥΗΣ) ŞİİRİ VE TARİHİ UNSURLAR:

İlk olarak 1928 yılında yayımlanan şiirde yine tarihi kimliklere rastlamaktayız. Şiirde Kral Menelaos'un oğlu Batı Libya'nın hükümdarı Aristomenis tarihsel olarak mevcut olmayan bir kişiliktir. Şiirde yer alan Aristomenis tamamen şairin yarattığı fantastik kişiliktir. Bu şiiri Kavafis'in tarihi şiir kategorisinde yer alan *tarihi olaylar* (ιστορικοφανή) dediğimiz kategori içinde değerlendirebiliriz. Burada dönem tamamen gerçek olup kişiler şairin yarattığı hayali kişiliklerdir.

6.1 Şiirdeki Temel Unsurlar ve Ana Tema

Kavafis, bu şiirde var olan tarihi bir mekândan ve tarihi kişilerden söz ederek şiire girer. Var olmayan tek karakter Hükümdar Aristomenis'tir. Şair, bu kişiyi sanki varmış gibi göstererek tarih sahnesindeki bir olaydan satirik bir şekilde bahseder. Halkın beğenisini almak için ya da bir başka ifadeyle onların gözüne girebilmek için hükümdarların ya da beylerin kendilerine ait olmayan izlerle dolaştığı gerçeğini şiirde vurgular.

Bu şiirde, Batı Libya Hükümdarının birkaç günlüğüne ihtişamlı şehir İskenderiye'de kalması konu edilir. Her ne kadar İskenderiye halkı güç beğenen bir toplum olsa da Menelaos'un oğlu Aristomenis onların takdirini ilk andan itibaren kazanabilmiş bir kişilik olarak karşımıza çıkar. Halk onda kusur bulamaz çünkü unvanlardan ve tavırlardan yana kandırılmış bu halkın karşısına Aristomenis kendi alışkanlıklarını sunma özeniyle çıkar. Halkların ilk andan itibaren takdirini kazanmak elbette ki zordur ve Aristomenis de istediği izlenimi halka verebilmek için bazı ağır bedeller öder. Bu bedel de yalnızlık ve yüz ifadesindeki baskı dolu ifadedir. Yunanca bile öğrenmiş ve kendisini kabul ettirebilmek için onlardan biri olduğu izlenimini vermeye çabalamıştır. Tüm bunlar onun kişiliğinden verdiği büyük ödündür. Yüzüne kendine ait olmayan bir maske giyer ve halkın huzuruna onların hoşuna gidebilecek bir tutumla çıkar. Her ne kadar halkı kandırılmış olsa da, asıl amacı olan halk ile bağ kurma hedefine de ulaşır. Toplumda sevilen biri olmak isteyen bir kişi, seçimlerini yaparken kendinden olmayan bir maskeyi yüzüne takmayı tercih eder. Burada da şair, Aristomenis'in kendinden olmayan biri olarak rol yaptığını ve ancak bu şekilde halkın beğenisini topladığını vurgulamaktadır. Kendi benliğini kaybeden kişiler başka kılıkta "öteki'nin"

beğenisini alır. Günümüz toplumlarında da öteki'nin ne düşündüğü sıkça yaşanan bir kaygıdır. Her toplum bu maske ile göze girmiş ancak kendisi olabilmeyi başaramamış pek çok lidere de sahip olabilir. Şiir geçmişle günümüz arasında paralellik kuracak unsurlara sahiptir.

Batı Libyalı Bir Hükümdar (Ηγεμὼν Εκ Δυτικῆς Λιβύης)

Menelaos oğlu Aristomenis'i,
 Batı Libyalı bu hükümdarı,
 genellikle herkes beğendi
 İskenderiye'de kaldığı on gün boyunca.
 Sırtında adına uyan Yunan giysileri vardı.
 Severeğe karşıladı yapılan törenleri, ama
 gözü tok biriydi, bunları kendisi aramadı.
 Yunanca kitaplar aldı,
 özellikle tarih ve felsefe üstüne.
 En büyük özelliğiyse az konuşmaktı.
 Derin bir düşünür olmalı, diyorlardı,
 doğaldır böyle birinin az konuşması
 Ne derin bir düşünürdü, ne de başka bir şey.
 Sıradan, gülünç adamın biriydi.
 Bir Yunan adı almış, onlar gibi giyinmeyi,
 az çok onlar gibi davranmayı seçmişti.
 Yunancayı kaba saba konuşup
 yarattığı olumlu izlenimi silmekten
 ve İskenderiyelilerin bu sefil heriflerin,
 adetleri üzere onu alaya almalarından
 ödü kopuyordu.
 Bu yüzden pek açmıyordu ağzını,
 büyük özen gösteriyordu fiillere ve şivesine
 ve fena halde sıkılıyordu söylemek isteyip de
 içinde birikip yığılan sözler yüzünden.⁴⁴

SONUÇ

Sanatın pek çok alanında Tarih, bir unsur olarak kullanılabilir. Her tarihi olay, her tarihi dönem hatta bazen tarihi bir kişilik sanatın bir kolunda mut-

⁴⁴ Cevat Çapan, a.g.e, Helikopter Yayınları, İstanbul 2010, s. 112.

laka kendini gösterir. Sanatçı tarihi bilgisini ya tuvaline ya kalemine ya da notalarına sanatın naif duygusuyla yansıtip tarihi yeniden şekillendirebilir. Bu sebeptendir ki Tarih, Sanatın ayrılmaz bir bütünüdür. Edebiyat ve şiir alanında da bu kural değişmez hatta belki de diğer sanat dallarına göre en çok etki sahibi olan sanat koludur. Edebi bir metin, bazen tüm konusunu tarihi bir olay üzerine kurabilir. Bu anlamda tarih o eserin içinde tarihi yeni bir kimliğe bürünüp okuyucuya farklı bir perspektifle yeniden sunulabilir. Bazen Tarihin bizzat kendisini okumak tarihi edebiyat düzeyindeki eserlerden okumaktan daha zor ve anlaşılmaz da olabilir. Bu sebeptendir ki pek çok kişi, tarihi bir olayı edebiyatın akıcı sesinden ve hissinden öğrenmeyi tercih eder. En zor anların tarihi bile bazen edebiyatın içindeki cümlelerde karmaşasını ve acı tarafını eritebilir.

Dünya edebiyatlarına da bakıldığı zaman tarihi dönemlerden sıkça yararlandığımızı görebiliriz. Olay örgüsü zaman bakımından ülke tarihleri açısından önemli sayılabilecek kronolojileri içinde barındırabilir. Örneğin Türk Edebiyatında kaleme alınmış pek çok edebi eser Kurtuluş Savaşı dönemini yansıtan olay örgüleriyle doludur. Hatta son yıllarda Tarih yazımı edebiyat eserleri düzeyine çekildiği için pek çok kişi tarafından okunup insanların bilgi dağarcığı tarihi düzeyde artmıştır. Çünkü hem okunması daha kolay hem de daha estetikdir. Elbette tarihi anlamak edebiyattan geçmez ama edebiyatı anlamak bazen tarihi olayları bilmekten geçebilir. Bu bağlamda edebiyatın Tarih'ten etkilendiğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Yunan Edebiyatı'na dâhil pek çok yazar ve şair konularını seçerken iki tarihi unsuru göz ardı edemez. **İlki Antik Dönem tarihi**, **ikincisi Osmanlı tarihidir**. Çünkü Kronolojik bağlamda her ikisiyle de tarihsel **bağı vardır ve** bu bağı kopardığında mutlaka yaratılan eserlerde eksik bir yön kalacak ve ne koyarsa koysun tamamlanmayacaktır. Elbette bu görüş yazarın yaşadığı dönemle de bağlantılıdır. Yazar kendinden önceki tarihe hâkim olabileceğine göre geçmiş, eserlerin temel dokusudur.

Kavafis'in şiirlerinde tarihi izler sık sık karşımıza çıkmaktadır. Kavafis, tarihi yazmış olduğu şiirlerinde adeta dramatize eder. Onun şiirlerindeki tarihi kişilikler tüm dönemlere ait hırsları ve güçsüzlükleri olan bizim gibi insanlardır. Bu tarihi kişilerle veya uydurulmuş kişiliklerle tarihi yeniden canlandırır. Kavafis'in şiirlerinin derinliklerinde acı bir gerçekçilik, öğretici bir taraf ve hayata teşvik eden, duygulara seslenen bir yön göze çarpar.

Kavafis'in özellikle yoğun ve geniş tarih bilgisi şiirlerindeki konularında çok net olarak ortaya çıkmaktadır. O, bir tarihi olayı kendi üslubu ve algılayış

tarziyla şiirde yeniden canlandırır. Şiir, onun için bir sahne, içinde yer alan kişilerse oyunculardır. Böyle bir sahneyle bütünleşen oyuncular tarihi bir olayı okuyucuya farklı perspektiflerle yeniden yansıtır.

Özetle belirtmek gerekirse Tarih, Kavafis şiirlerinde yeniden anlamlandırılır ve yeniden canlanır. Şairin tarihteki sınırsız bilgisi ve olaylara farklı perspektifle bakışı şiirdeki tarihi olguyu yeni bir boyuta taşır. Okuyucu, şiirin sonunda hem olayın geçtiği dönemi irdeler hem de olayı günümüz koşullarına yorarak bu durumdan ders çıkarır. Şairin amacı da aslında tarihi kullanarak bu sistematiği sağlamaktır. Olay çoğu zaman uydurulmuş ya da gerçek tarihin izlerini taşısa da, okuyucu şiirin sonunda olaylarla ilgili yorumu bizzat kendi hayatına da geçirebilir. Bu sebeple Kavafis'in şiirlerinde yarattığı tarihin her adımında geçmiş ve bugünden izlerin yanı sıra bizzat hayatın kendisinden de izler bulmak mümkündür. Tarihi anlamak Kavafis'ten geçmez ama Kavafis'i anlamak Tarihten geçer.

KAYNAKÇA

YUNACA KAYNAKLAR

Αναλύσεις Λογοτεχνικών Κειμένων Για την Β Τάξη Γυμνασίου, Χριστοπούλου&Σια, Αθήνα

C.M. Bowra, Ο Κωνσταντίνος Καβάφης Και Το Ελληνικό Παρελθόν, Εκδόσεις Γαβριηλίδης, Αθήνα, 2006

Colette Estin-Helene Laporte, **Yunan ve Roma Mitolojisi**, Tübitak Yayınları, Ankara, 2003

Edward Keeley, Η Καβαφική Αλεξάνδρεια, Εξέλιξη Ενός Μυθού, Ικαρός, Αθήνα 1979

Ερμηνευτικές Αναλύσεις Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας-Γ Γυμνασίου, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα

Ερμηνευτικές Αναλύσεις Κειμένων Νεοελληνικών Κειμένων Για την Τρίτη Λυκείου, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα

Ευγένιος Αρανίτης, Κ.Π Καβάφης, Η Λέξη 174, Μάρτιος-Απρίλιος 2003

Γ. Δάλλας, Καβάφης και Ιστορία, Ερμής, Αθήνα, 1974

Γεωργίου Δ. Μπαμπινιώτη, Μικρό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Κέντρο Λεξικολογίας, Β Έκδοση, Atina 2009 s.492

- Γ. Θέμελης, Η διδασκαλία των νέων ελληνικών. Το πρόβλημα της ερμηνείας, τόμος Β Κωνσταντινίδης, Θεσσαλονίκη, 1969, s.232
- Γ. Θέμελης, «Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον», Η Διδασκαλία των Νέων Ελληνικών, Το πρόβλημα της ερμηνείας, τόμος Β', Κωνσταντινίδης, Θεσσαλονίκη, 1973
- Γ. Λεχωνίτης, Καβαφικά αυτοσχόλια, Αθήνα, 1977
- Γ.Π. Σαββίδης, Βασικά Θέματα της Ποίησης του Καβάφη, Ίκαρος Εκδοτική Εταιρία, 2004 s. 30, 50
- Γ.Π. Σαββίδης, *Μικρά καβαφικά*, Α', Ερμής, Αθήνα, 1985
- Γ.Π. Σαββίδης, «Διαβάζοντας Τρία Σχολικά Ποιήματα του Κ.Π Καβάφη (Φωνές, Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον, Αλεξανδρινοί Βασιλείς)», 1977
- Ε. Α. Κοκόλης, Θερμοπύλες και Πάρθεν, Ένα Πλην και Ένα Συν Στην Ποίηση Του Καβάφη, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 1985
- Ιωάννα Ν. Ππαδοπούλου, «Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον, Ο Κλασικός Χαρακτήρας Της Καβαφικής Ποίησης» Παρνασσός 43, 2001
- Κωνσταντίνου Παπαγεωργείου, Αναλύσεις Λογοτεχνικών Κειμένων, Χριστοπούλου&Σια, Αθήνα
- Κ.Θ Δημαράς, Σύμμικτα, Γ Περί Καβάφη, Γνώση, Αθήνα, 1992
- Κυριάκος Ντελόπουλος, Κ. Καβάφη, ιστορικά και άλλα πρόσωπα, γ. Έκδοση, ΕΛΙΑ, Αθήνα, 1980
- Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Α` Ενιαίου Λυκείου, Τόμος Δεύτερος (Β` Τόμος), Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2006 (s.222-273)
- Κ.Π Καβάφης, Ποιήματα Εν Όλω, *Μοντέρνοι Καιροί*, Αθήνα 2006
- Κ.Π Καβάφης, Ποιήματα Α (1896-1918), Ικαρός, Αθήνα, 1980
- Κ.Π Καβάφης, Ποιήματα Β (1919-1933), Ικαρός, Αθήνα, 1980
- Λ. Πολίτης, Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 2001 s.230
- Μ. Πιερής, Εισαγωγή στην ποίηση του Καβάφη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2001
- Νίκος Διονυσόπουλος, Από τη Γενιά του 1880 στη Γενιά του 1930, Φιλολογική Σχολή Βελιγραδίου, Έδρα Νεοελληνικών Σπουδών, Νοέμβριος 2004
- Ρένος Αποστολίδης, Απαντά Τα Δημοσιευμένα Ποιήματα, Τα Νέα Ελληνικά, Αθήνα, 2006
- Σπύρος Τζουβέλης, Ταξίδι στην ιστορία με τον Καβάφη, Καστανιώτης.

Αθήνα, 1998

Στρατής Τσίρκας, «Κ.Π.Καβάφης· Σχεδιάσμα χρονογραφίας του βίου του», Επιθεώρηση Τέχνης ΙΗ', 12/1963, αρ.108, σ.676-706

YUNANCA KAYNAK GAZETELER VE DERGİLER

Ελευθεροτυπία , «Ο Καβάφης και η μικροϊστορία», Γιάννης Παπαθεοδώρου, 06.06. 2003

Το Βήμα, «Ο Κόσμος του Καβάφη», Νάσος Βαγενάς, 09/11/2003

Το Βήμα, «Καβαφικά 1», Δημήτρης Μαρωνίτης, 26/20/2003

Το Βήμα, «Καβαφικά 2», Δημήτρης Μαρωνίτης, 02/11/2003

Το Βήμα, «Καβαφικά 3», Δημήτρης Μαρωνίτης, 09/11/2003

Το Βήμα «Ο Καβάφης ποιητής της Ιστορίας», 18/02/2011

Ως 3 Μηνιαίο Περιοδικό Πολιτισμού, Απρίλιος 2003 (Aylık Dergi)

TÜRKÇE KAYNAKLAR

Alova-Bariş Pinhan, **Kavafis -Barbarları Beklerken-** Dünya Yayınları, İstanbul, 2004

Antonius ve Kleopatra, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1997(Çev: Saffet Korkut)

Arif Müfid Mansel, **Ege ve Yunan Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XIII. Seri, No:8, Ankara, 1971

Azra Erhat, **Mitoloji Sözlüğü**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2011

Cevat Çapan, **Kavafis'ten Yüz Şiir –Bir Başka Deniz Bulamazsın-**, Helikopter Yayınları, İstanbul, 2010

Faruk Tuncay - Λεωνίδας Καρατζάς, **Yunanca Türkçe Sözlük** (ΕλληνοΤουρκικό Λεξικό), Doğu Dil ve Kültürleri Merkezi, Atina 2009 s.343

Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi, **Herodotos**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları 2006, s. viii (Çevirmen: Müntekim Ökmen)

Herkül Millas-Özdemir İnce, **Konstantinos Kavafis, Bütün Şiirleri, Varlık Şiir**

Homeros, İlyada – Dünya Klasikleri Dizisi, Çeviri: A. Kadir, Azra Erhat, Can Yayınları, İstanbul 2007

Homeros, **Odysseia – Dünya Klasikleri Dizisi**, Çeviri: A. Kadir, Azra

Erhat, Can Yayınları, İstanbul 2009

Rosa Agızza, **Antik Yunan'da Mitoloji -Masallar ve Söylenceler-** Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2001

Robert Krugman, Şarap ve Neşe Tanrısı Dionysos, Yurt Kitap Yayınları, Ankara, 2003 s.30-32

Şefik Can, **Klasik Yunan Mitolojisi**, İnkılâp Yayınevi, İstanbul s. 151-154

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.archive.gr/modules.php>

www.cavafis.compupress.gr/people.htm

www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp

www.enet.gr

<http://filosofia.itgo.com/kavafis.htm>

<http://genesis.ee.auth.gr/dimakis/lexi/174/22.html>

<http://www.komvos.edu.gr/diaglossiki/NeoellinikiPois.htm>

<http://www.papaki.panteion.gr/private/kabafis/index.htm>

<http://tovima.dolnet.gr>

www.tovima.gr/culture/article/?aid=385300

<http://el.wikipedia.org>

http://tr.wikipedia.org/wiki/Konstantinos_Kavafis

http://tr.wikipedia.org/wiki/Termopile_savası

http://tr.wikipedia.org/wiki/Truva_Savası

(Footnotes)

1 Γ. Μπαμπινιώτης, Μικρό Λεξικό Της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Β έκδοση, Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 2009 s.476

2 Colette Estin-Helene Laporte, *Yunan ve Roma Mitolojisi, Tübitak Yayınları, Ankara, 2003 s. 116*

3 Colette Estin-Helene Laporte, a.g.e, s. 116

4 Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2011 s.251*